

Anca BĂNDOI
ANCA TĂNASIE
LAURENȚIU DRAGOMIR

ECONOMIE ȘI DEZVOLTARE REGIONALĂ

EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2024

Prefață

Cartea de față s-a născut dintr-o preocupare constantă pentru înțelegerea proceselor care modelează dezvoltarea teritoriilor și influențează calitatea vieții comunităților din cadrul acestora. Într-o perioadă în care provocările sociale, economice și de mediu se intersectează la nivel global, regional și local, devine imperativ să regândim modul în care definim și susținem dezvoltarea — nu doar în termeni de creștere economică, ci și din perspectiva coeziunii, rezilienței și sustenabilității.

Lucrarea își propune să ofere o sinteză coerentă și documentată a principalelor concepte, teorii, instrumente și politici legate de economia și dezvoltarea regională. În mod deliberat, demersul combină o abordare teoretică riguroasă cu o analiză aplicativă a contextului european și românesc, fiind construit în jurul unor întrebări fundamentale: Ce înseamnă dezvoltarea regională astăzi? Cum evoluează rolul regiunilor într-o lume globalizată? Care sunt lecțiile învățate din politicile de coeziune europeană și cum pot fi acestea adaptate la realitățile naționale?

Această carte nu oferă rețete universale, ci propune o înțelegere nuanțată a complexității dezvoltării regionale, punând în evidență atât contribuțiile teoretice ale unor autori clasici și contemporani, cât și realitățile teritoriale diverse, adesea contradictorii. Regiunile nu sunt spații omogene, ci entități vii, cu identități, dinamici și aspirații proprii. De aceea, dezvoltarea regională trebuie privită ca un proces adaptiv, contextualizat și participativ.

Demersul de față este adresat în special studenților, masteranzilor și doctoranzilor din domeniile științelor economice, administrative și sociale, dar și practicienilor, funcționarilor publici, experților în planificare teritorială și tuturor celor interesați de politicile publice teritoriale. Intenția a fost aceea de a crea un instrument de lucru accesibil, dar profund, ancorat în literatură de specialitate și în realități instituționale contemporane.

Aduc mulțumiri celor care au contribuit direct sau indirect la realizarea acestei lucrări: colegilor din mediul universitar care mi-au oferit feedback valoros, studenților care m-au provocat să clarific concepte și să le traduc în exemple aplicate, și tuturor celor care, prin preocupările lor pentru dezvoltarea echitabilă a regiunilor, m-au inspirat în acest demers.

Sper ca această carte să contribuie, chiar și modest, la înțelegerea mai profundă a dinamicii regionale și să sprijine formularea unor politici publice mai eficiente, mai juste și mai sensibile la nevoile teritoriale.

Autorii

Craiova, iulie 2024

Introducere

Într-o epocă marcată de globalizare accelerată, transformări tehnologice profunde și provocări socio-economice fără precedent, dezvoltarea regională devine un domeniu esențial al reflecției economice și al intervenției publice. Disparitățile teritoriale, inegalitățile sociale și presiunile ecologice conturează un peisaj complex în care regiunile nu mai pot fi privite ca simple spații administrative, ci ca actori dinamici ai dezvoltării economice durabile, incluzive și inteligente.

Această carte își propune să ofere o analiză comprehensivă, inter- și trans disciplinară a conceptelor, teoriilor, politicilor și practicilor care structurează economia și dezvoltarea regională în context european și global. De la fundamentele teoretice clasice și moderne ale regionalizării, până la noile paradigme privind coeziunea teritorială, specializarea inteligentă sau guvernanta multi-nivel, volumul oferă cititorului un cadru analitic solid și actualizat.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, care reflectă o evoluție logică și tematică.

Primul capitol oferă un cadru conceptual și teoretic actualizat, analizând evoluția ideilor despre regionalizare și dezvoltare regională, de la teoriile clasice ale polarizării și aglomerării, până la paradigmele contemporane precum specializarea inteligentă, dezvoltarea durabilă sau guvernanta multi-nivel. Se evidențiază importanța înțelegerii critice a acestor teorii pentru elaborarea de politici eficiente și adaptate realităților teritoriale.

Capitolul al doilea abordează impactul globalizării asupra dezvoltării regionale. Sunt analizate atât oportunitățile deschise de integrarea în piețele globale — prin fluxuri de capital, tehnologie și informație — cât și riscurile asociate: accentuarea disparităților regionale, declinul industrial în anumite teritorii și presiunile asupra mediului înconjurător. Se subliniază astfel necesitatea adaptării strategiilor regionale la un mediu global în continuă schimbare.

Capitolul al treilea este dedicat politicii de coeziune a Uniunii Europene, prezentând evoluția sa istorică, arhitectura instituțională, instrumentele financiare și principiile de guvernanta care stau la baza implementării politicilor regionale. Se acordă atenție provocărilor contemporane, precum complexitatea administrativă, capacitatea instituțională inegală a regiunilor și nevoia de a obține rezultate măsurabile și durabile.

Capitolul al patrulea aduce în prim-plan cazul României, cu accent pe cadrul legislativ, instituțional și financiar care susține dezvoltarea regională. Sunt

prezentate analize comparative ale regiunilor de dezvoltare, evidențindu-se atât potențialele avantaje competitive ale acestora, cât și disfuncționalitățile structurale care persistă. În plus, se explorează perspectivele și reformele necesare pentru o regionalizare eficientă și echitabilă.

Capitolul al cincilea plasează dezvoltarea regională într-un cadru normativ global, ancorat în *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*. Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) devin repere esențiale pentru regândirea strategiilor teritoriale, promovând o abordare integrată care include incluziunea socială, protecția mediului și guvernanta participativă.

În ansamblu, această carte propune o abordare riguroasă, critică și aplicabilă a dezvoltării regionale, oferind atât un cadru teoretic solid cât și repere utile pentru elaborarea politicilor publice. Ea se adresează în egală măsură studenților și cercetătorilor în științe economice, administrative și sociale, precum și practicienilor și decidenților care contribuie activ la configurarea și implementarea strategiilor de dezvoltare la nivel regional, național și european.

Prin articularea coerentă a dimensiunilor conceptuale, instituționale și teritoriale, lucrarea oferă cititorului nu doar o înțelegere aprofundată a provocărilor actuale, ci și un instrument valoros pentru proiectarea viitorului dezvoltării regionale într-o lume aflată într-o continuă transformare.

CAPITOLUL I.

ABORDĂRI CONCEPTUALE ȘI TEORETICE ACTUALE PRIVIND DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Într-un context global marcat de transformări economice, sociale, tehnologice și ecologice accelerate, conceptul de **dezvoltare regională** a devenit tot mai complex și mai central în agenda decidenților publici, cercetătorilor și actorilor locali. În ultimii ani, decalajele dintre regiuni – fie ele economice, sociale sau infrastructurale – s-au adâncit în unele state, în ciuda eforturilor consistente ale politicilor publice. Acest lucru a generat o reconfigurare a modului în care dezvoltarea regională este înțeleasă, planificată și implementată.

Inițial, dezvoltarea regională era privită în termeni predominant economici, cu accent pe creșterea PIB-ului regional, crearea de locuri de muncă și atragerea de investiții. În prezent, însă, abordarea este mult mai largă, incluzând factori precum **coeziunea socială, inovarea, durabilitatea mediului, guvernanta participativă și adaptabilitatea teritorială**. Această transformare conceptuală a determinat evoluția teoriilor și modelelor explicative ale dezvoltării regionale, de la cele clasice – centrate pe localizare, polarizare și aglomerare – către teorii contemporane care pun accentul pe capacitatea regiunilor de a genera dezvoltare **endogenă**, de a valorifica **capitalul uman** și de a susține **reziliența locală**.

Totodată, Uniunea Europeană, prin intermediul politicii sale de coeziune și al strategiilor de dezvoltare regională, a promovat concepte precum **specializarea inteligentă, inovația teritorială și dezvoltarea sustenabilă**, stimulând cercetarea și aplicarea unor noi paradigme teoretice în practica guvernării regionale.

1.1. Regionalism, regionalizare, dezvoltare regională

Statul, privit ca principal nivel de guvernare, traversează o perioadă de criză, fiind obligat să-și reconsidere rolul. El nu mai reprezintă singurul cadru pentru rezolvarea problemelor care afectează societatea. Statul providență apărut după cel de al doilea război mondial, într-un moment în care se punea problema reconstrucției și relansării economice, era sinonim cu asigurarea unei bunăstări, a prosperității generalizate. Acest concept este criticat în prezent în contextul accentuării crizei economice, creșterii șomajului, creșterii taxelor și impozitelor.

Pe fondul accentuării procesului de globalizare statele sunt considerate, pe de o parte, prea mici pentru a face față problemelor (economice, de securitate, politică monetară, etc.) care apar la nivel global, fapt ce duce la crearea de organizații suprastatale (de ex. Uniunea Europeană), iar pe de altă parte ele sunt considerate prea mari pentru a răspunde în mod eficient problemelor cetățenilor și pentru a găsi soluții eficiente mai ales la nivel regional sau local.

Pentru a înțelege mișcările care au loc în prezent în plan regional trebuie să facem diferența între **regionalism și regionalizare**.

Unii autori folosesc termenul de regionalism în dublu sens: privit ca o mișcare de sus în jos și astfel definesc regionalizarea și privit ca o mișcare de jos în sus ceea ce consideră că definește regionalismul.

● **Regionalismul** privit ca o mișcare de **jos în sus**, în care, regiunea este percepută de către oamenii care o locuiesc ca un teritoriu omogen, reprezintă conștientizarea intereselor comune și aspirația lor de a participa la gestionarea acestor interese. În acest sens se poate vorbi de o “conștiință regională” care apreciază că statul este prea îndepărtat și prea mare pentru a rezolva problemele regionale. Plecându-se de la această accepțiune statul e acuzat că vrea să impună un model unitar particularităților regionale. În acest sens, regionalismul corespunde unei dorințe profunde a colectivităților locale de a fi responsabile de rezolvarea problemelor care le privesc în mod direct.

● **Regionalizarea** presupune o abordare de **sus în jos** și vizează alte scopuri și mijloace de punere în aplicare față de cele ale regionalismului. Ca răspuns la mișcarea regionalistă statul poate să recunoască o identitate regională – regiunea fiind percepută ca un teritoriu considerat omogen de către stat - și poate lua măsurile necesare pentru ca regiunile să participe la gestionarea propriilor afaceri.

Punctul de plecare al regionalizării îl constituie dezechilibrele regionale, în fapt conștientizarea acestora. Această conștientizare este urmată de intervenția structurilor guvernamentale naționale sau a unor entități suprastatale care au ca scop descentralizarea sau deconcentrarea la nivel regional a unor activități sau competențe aflate anterior la nivel central. Avem de a face, în acest caz, cu acte administrative care sunt expresia unei voințe politice centrale în materie de structuri locale/intermediare.

Regionalizarea și regionalismul sunt concepte ce descriu două mișcări în plan regional între care există o interacțiune inevitabilă. Regionalizarea urmărește de cele mai multe ori reducerea dezechilibrelor economice regionale și o dezvoltare armonioasă a întregului teritoriu național în timp ce regionalismul implică o oarecare putere de decizie a regiunii în ceea ce

privește afacerile de interes regional și afirmarea identității sale (în ceea ce privește cultura, particularități lingvistice, etnice, tradiții, etc.). Nevoilor regiunilor li se răspunde printr-o politică de stat care, la rândul ei, are repercusiuni asupra sentimentului regional și antrenează reacții ale regiunii.

Nu întotdeauna regionalizarea răspunde și se mulează pe cerințele regionalismului. Există o mare varietate de abordări teoretice cu privire la regionalism - regionalizare. Anumite abordări sunt, de altfel, greu de încadrat într-o anumită tipologie.

Regionalismul, în special în Europa, a devenit un concept tot mai larg acceptat atât ca o formă de descentralizare care întărește și democratizează puterea statală, cât și pentru îmbunătățirea formelor instituționalizate de cooperare internațională.

Există o evoluție în ceea ce privește caracterul regionalismului pe plan european care, dintr-o „mișcare”, a devenit o „activitate normalizată și instituționalizată”, evoluând spre conceptul de “regionalism pacificat”. În anii 1990, în prim plan a trecut un nou tip de regionalism care se conturează în parte și sub influența fenomenului de globalizare, fiind caracterizat prin apariția unor regiuni noi, uneori suprastatale, care nu sunt rezultatul unei dezvoltări organice și pentru care sunt create instituții noi.

Unii analiști cercetând fenomenele legate de regionalism, în funcție de dimensiune și natura relațiilor stabilesc 3 categorii de bază:

- regionalism în cadrul național;
- regionalism transnațional – în cazul unor spații unitare cultural și/sau economic - cooperări de tip euroregiune;
- regionalism internațional – manifestat prin structuri de tipul OSCE.

În același timp, trebuie operată o distincție între **regionalism** - termen întâlnit în discursul politic, a cărui finalitate poate conduce la federalizare (un ansamblu teritorial construit pe baze istorice și culturale, care dobândește competențe în materie de politici publice – este cazul landurilor germane), și **regionalizare** care este o acțiune administrativă, ce vizează crearea de spații mai mari de cooperare și, nu în ultimul rând, definirea unor noi unități administrativ-teritoriale.

Termenul de **regionalizare** este, în general, înțeles drept crearea unui nivel nou în organizarea teritorială a unui stat; instituțiile noi pot varia în privința responsabilităților și autorităților create, acestea fiind întotdeauna supraimpuse instituțiilor locale existente.

Regionalizarea este un proces pe termen lung, prin care statul introduce un al doilea nivel de guvernare. Regionalizarea reflectă o tendință crescândă de identificare a unor instituții cu o regiune, dar această idee și acele instituții fiind extrem de eterogene de la o țară la alta.

Termenul de regionalizare a devenit mai larg și presupune un proces prin care se creează o capacitate sub-națională dar supra-locală pentru acțiuni de dezvoltare a unei zone geografice specifice. Acest proces se poate baza pe sistemul politic-administrativ existent sau poate da naștere unei organizații teritoriale noi care ar putea susține mai bine scopul creșterii socio-economice și a dezvoltării echilibrate.

În prezent s-a statornicit o nouă relație între nivelul local și central. Administrația centrală și locală nu mai rivalizează, ci au trecut la cooperare în baza unei diviziuni a muncii și a responsabilității. Administrația locală nu mai reprezintă o simplă structură de implementare, fără voință proprie, ci devine entitate dinamică care, pe baza unei solidarități colective, promovează idei și interese locale. Apare, astfel, necesitatea de a organiza o administrație locală care să îmbine atât elementele politice importante ale centrului, cât și cele prin care comunitățile locale se autodefinesc.

Schimbările economico-sociale continue au condus la situația când structurile administrației locale preiau de la administrația centrală tot mai multe sarcini, fiind necesare reforme administrative succesive. În această situație se impune o analiză comparată a centralizării și a descentralizării.

Funcțiile statului pot fi împărțite, teoretic, în plan orizontal și vertical.

Dimensiunea orizontală înseamnă diviziunea de responsabilități și sarcini realizată între organele centrale ale statului.

Dimensiunea în plan vertical presupune existența diferitelor niveluri ale administrației publice pentru împărțirea puterii și a responsabilităților.

Trebuie menționată diferența între **împărțirea puterii și împărțirea sarcinilor**, existând cazuri când sarcinile sunt delegate la niveluri inferioare fără ca responsabilitatea aferentă să fie la nivelul respectiv. În aceste cazuri puterea centrală realizează structuri ierarhice, având posibilitatea de a controla și chiar anula deciziile nivelurilor inferioare.

Autonomia diferitelor niveluri administrative nu poate fi absolută, are ca limite generale obligativitatea pentru orice structură de a respecta legile existente. Existând prin efectul puterii decizionale a parlamentului, structurile administrative locale/teritoriale constituie un nou nivel de putere, nu structuri dinafara statului unitar.

În teoria politică anglo-saxonă se vorbește de următoarele modele și proceduri privind diviziunea teritorială a puterii: devoluția, delegarea, federația, descentralizarea și deconcentrarea. Diferența dintre acestea se referă la gradul de autonomie de care se bucură nivelul local, respectiv de modul de realizare a transferului.

Devoluția este procesul prin care se realizează un transfer al puterii, de la centru spre niveluri inferioare. Rezultatul procesului este, în anumite

cazuri, un sistem federal, dar poate fi și unul descentralizat – cu conținut democratic.

Delegarea se referă la transferul unor sarcini în contexte și condiții date, fără competențe decizionale pentru structurile create.

Federația este modelul cu cea mai mare autonomie, dincolo de cea decizională și politică, caz în care nu există subordonare față de centru, relația este de cooperare între părți, bazată pe dialog constructiv.

Descentralizarea înseamnă o împărțire a puterii și a responsabilităților între structurile centrale și locale ale puterii. Nu avem de-a face cu o subordonare a localului față de centru, dar nici prerogativele instituțiilor locale, în sens politic, nu au caracter de autonomie absolută. Spre deosebire de structurile federative unde există elemente de suveranitate la nivel local, în descentralizare instituțiile locale nu dispun de suveranitate.

Deconcentrarea instituie o putere delegată de la centru spre niveluri inferioare, cu o subordonare ierarhică între centru și aceste niveluri, iar structurile locale au competențe decizionale condiționate de o împuternicire concretă. Astfel, structurile deconcentrate sunt, de regulă, sectoriale. Structurile deconcentrate dispun doar de autonomie executivă, față de cea decizional-executivă existentă la cele descentralizate.

Atât deconcentrarea cât și descentralizarea sunt contrapuse centralizării, chiar dacă sub forme diferite. Există sarcini administrative care, prin natură lor, se pretează la modelul deconcentrat, datorită informației involuate, prin natura deciziei ce trebuie luată sau chiar prin cunoștințele specifice ce se pretind pentru soluționarea situației. Adesea se invocă motive de eficiență în favoarea unei structuri centralizate.

Centralizarea și descentralizarea sunt două principii de structurare a administrației opuse dar și complementare, între care trebuie găsit un echilibru optim. Sunt cazuri când descentralizarea este o metodă – camuflată – a centralizării, un astfel de exemplu citat în literatura de specialitate fiind instituția prefectului.

Tipuri de regionalizare

Din punct de vedere al statutului juridic, termenul de regiune, ca și cel de regionalizare acoperă realități politice și administrative extrem de diferite. Există 5 tipuri de cadre instituționale în procesul de regionalizare:

- regionalizare administrativă
- regionalizare prin intermediul colectivităților locale
- descentralizare regională

-
- regionalizare politică sau autonomie regională (regionalism instituțional)
 - regionalizare prin intermediul autorităților federale

Regionalizarea administrativă

Prin regionalizare administrativă se înțelege delegarea de către stat a unor sarcini către autoritățile subordonate guvernului sau către organismele care se constituie la nivel local, care, deși sunt înzestrate cu o anumită autonomie juridică, totuși acțiunile lor sunt controlate de către stat; prin funcțiile și atribuțiile pe care le dețin, acestea au ca scop promovarea dezvoltării economice regionale și se bazează, în final, pe mobilizarea colectivităților locale și a organizațiilor economice.

Regionalizarea pe baza cooperării între colectivitățile locale

Regionalizarea se realizează prin intermediul colectivităților locale existente, ce dispun de atribuții extinse și de un câmp larg de acțiune care să le permită astfel îndeplinirea obiectivelor și cooperarea într-un cadru mai larg. Aceasta formă de regionalizare diferă de cea administrativă prin faptul că regionalizarea se înfăptuiește prin intermediul instituțiilor descentralizate care acționează într-un cadru de putere propriu.

Acest tip de regionalizare se întâlnește frecvent în statele Uniunii Europene: Germania, Danemarca, Finlanda, Irlanda, Ungaria.

Descentralizarea regională

Descentralizarea regională se referă la constituirea unei noi colectivități teritoriale la nivel superior nivelului colectivităților teritoriale existente, aceasta fiind considerată regiune. Regiunea capătă expresie instituțională specifică, ce se caracterizează prin aplicarea regimului general al colectivităților teritoriale. Ea formează o nouă categorie de colectivități teritoriale, care au aceeași natură juridică ca și colectivitățile teritoriale existente, dar care se disting printr-o circumscripție mai largă și prin competențele lor, prin care se urmărește dezvoltarea economică. Deși acest tip de regionalizare modifică organizarea teritorială, ea se înscrie în ordinea constituțională a statului unitar.

Regionalizarea politică sau autonomia regională (regionalismul instituțional)

Acest tip de regionalizare este prezentat ca un model, ca o bună practică, fiind adesea idealizat. El se întâlnește doar în anumite state din UE, dar sub forme extrem de diferite.

Din punct de vedere juridic, regionalizarea politică se caracterizează, în comparație cu descentralizarea regională, prin atribuirea puterii legislative unei adunări regionale, care dispune de competențe vaste, al căror conținut este definit și garantat prin Constituție sau cel puțin printr-un text de natură constituțională, iar pentru exercitarea competențelor se constituie un executiv, care prezintă caracteristicile unui guvern regional.

Față de descentralizarea regională, regionalizarea politică afectează structura statului și îi modifică Constituția.

Regionalizarea politică se diferențiază de statul federal sub diferite aspecte:

- regiunile nu reprezintă state, iar alcătuirea rămâne, în principiu, cea a statului unitar;

- în comparație cu statul federal, regionalizarea politică nu se caracterizează printr-o dublă putere constituantă: regiunile au statut de „regii”, dar nu au o constituție, așa cum au cele din statul federal;

- deși există forme multiple de cooperare instituțională între stat și regiuni, acestea din urmă nu participă la exercitarea puterii legislative naționale prin reprezentare proprie. În principiu, puterea judiciară este unică, fiind organizată de către statul central;

- federalismul implică egalitatea în drepturi a statelor membre în timp ce regionalizarea politică presupune, în general, asimetria instituțiilor și a competențelor;

- regionalizarea politică poate afecta, în anumite state, doar o parte a teritoriului, în timp ce în altele ea caracterizează întreg teritoriul.

Regionalizarea prin intermediul autorităților federale

Statul federal este, adesea, perceput printr-o serie de idei false, care constituie un obstacol în înțelegerea raporturilor pe care acesta le are cu regionalizarea. Statul federal este, deseori, considerat ca fiind opus statului-națiune și este prezentat drept un răspuns la regionalism, pentru că el permite concilierea uniunii respective, dar cu respectarea particularităților. El este, de multe ori, înțeles ca fiind tipul de stat caracterizat printr-o descentralizare sporită, funcționând pe principiul garantării autonomiei unităților care îl compun.

Federalismul are, în fapt, raporturi complexe cu regionalismul și regionalizarea:

- statul federal nu se opune statului-națiune. În anumite contexte istorice el reprezintă chiar un mod de integrare națională;

- un stat federal poate fi afectat de regionalism sau de regionalizare ca oricare alt tip de stat. Aceasta deoarece statele federale se nasc dintr-o uniune

de state, care reprezintă de fapt entități politice, acestea prezentând ele însele o serie de particularități regionale și etnice.

În concluzie:

- federalismul nu este expresia instituțională a regionalismului sau a regionalizării. Statul federal nu este ferit de presiunile regionaliste, el este adesea supus tendinței de regionalizare;

- în anumite situații, structurile federale au permis reducerea tensiunilor datorate regionalismului, dar în altele nu au putut împiedica dislocarea statului;

- în măsura în care regionalizarea răspunde evoluțiilor socio-economice, ea provoacă adaptări funcționale în sistemul federal, fie la nivelul relațiilor dintre Federație, Landuri și Comunitatea Europeană, fie la nivelul colectivităților locale. Această regionalizare a statului federal sau a colectivităților locale este ușor absorbită de structurile federale, a căror stabilitate nu reușește să o afecteze.

În legătură cu aceste cinci forme ale regionalizării se impun câteva precizări:

- trebuie subliniat faptul că federalismul nu este o formă de regionalizare. Dimpotrivă, statul federal reprezintă acel mod de organizare a statului în care structurile și sistemul său de funcționare pot fi afectate de regionalizare sub diferite forme;

- regionalizarea nu este întotdeauna omogenă. Un stat poate să cunoască, pe întreg teritoriul său, mai multe forme de regionalizare, în funcție de problemele la care trebuie să răspundă și de particularitățile pe care trebuie să le ia în considerare;

- un stat poate cunoaște, în mod succesiv, mai multe tipuri de regionalizare. Formele pe care le cunoaște regionalizarea într-un stat depind nu numai de problemele de ordin socio-economic, ci și de o serie de alți factori, specifici fiecărei țări, cum ar fi concepția despre stat (a societății și a elitelor politice), circumstanțele politice, gradul de integrare națională. De menționat însă că regionalizarea implică limite și riscuri care variază de la o țară la alta și care pot fi apreciate în mod diferit;

- dacă cele cinci tipuri de regionalizare se disting prin poziția pe care o ocupă puterea centrală și administrațiile de stat, trebuie precizat că acestea nu sunt niciodată absente, chiar dacă ele pot fi limitate în statele în care autonomia regională este puternică. Indiferent de modul în care se prezintă situația, regionalizarea nu trebuie să conducă la omiterea rolului pe care îl joacă statul în dezvoltarea regională.

Conceptul de dezvoltare regională derivă din cel de dezvoltare economică și se focalizează pe aspectele teritoriale, zonale sau locale ale acestei dezvoltări. Dezvoltarea regională „presupune utilizarea resurselor (în primul rând a celor locale, dar și a celor atrase din mediul național și internațional) pentru creșterea competitivității generale a teritoriului, creșterea gradului de adaptabilitate a componentelor de producție și funcționale la necesitățile de ajustare structurală (pentru satisfacerea nevoilor regionale și naționale) și, în ultimă instanță, din perspectivă macroeconomică, pentru reducerea decalajelor între diferitele componente din structura spațiului economic național”.

Dezvoltarea regională este un concept nou ce urmărește impulsionarea și diversificarea activităților economice, stimularea investițiilor în sectorul privat, contribuția la reducerea șomajului și nu în cele din urmă să conducă la o îmbunătățire a nivelului de trai.

1.2. Definirea și tipologia regiunilor de dezvoltare. Clasificarea NUTS

Deși regionalizarea (împărțirea pe regiuni) este larg răspândită în organizarea teritorială a țărilor europene nu se poate defini un concept de bază comun pentru regiunile existente:

- în unele țări, (Italia), regiunile au devenit imediat funcționale, în alte țări regiunile servesc drept un mijloc de acțiuni cu caracter economic pentru guvernarea centrală (Franța). Reformele sau tentativele de reformare (în Belgia, Spania, Franța și Portugalia) din perioada anilor 70 au propulsat regionalizarea în centrul dezbaterilor politice;

- multe state nu recunosc regiunea ca pe un nou nivel al guvernului, alte țări diferă din punct de vedere al naturii și rolului regiunii, având elaborate diferite concepte asupra regiunii;

- activitățile de regionalizare întâlnite la nivelul ultimelor țări care au aderat la UE au contribuit la diversificarea termenului de regiune.

Din aceste motive există o tendință de a ezita între două concepte despre regiune.

Primul concept este bazat pe o definiție pur descriptivă: regiunea este entitatea situată imediat sub nivelul guvernării centrale, cu o putere politică de reprezentare, prin consiliul ales.

Al doilea concept se bazează pe reprezentarea regiunii prin intermediul unei asociații sau organ creat la nivel regional din autoritățile nivelului imediat inferior.

La definirea unei regiuni trebuie luate în considerare următoarele elemente:

- să permită identificare problemelor teritoriale;
- să permită identificarea unor spații adecvate pentru anumite tipuri de acțiuni, pentru alocarea de fonduri, aplicarea diferențiată a taxelor, cooperare sau parteneriate etc.;
- să aibă la bază fundamentarea făcută de specialiști în dezvoltare regională, decidenți și cetățeni de la nivelul regiunilor.

Parlamentul European consideră că o regiune de dezvoltare este "un teritoriu care formează din punct de vedere geografic, o unitate netă sau un ansamblu similar de teritorii în care există continuitate, în care populația posedă anumite elemente comune, dorind să-și păstreze specificitatea astfel rezultată, dar și să se dezvolte cu scopul de a stimula progresul cultural, social și economic".

„O regiune poate fi definită ca o zonă a unui teritoriu având un ansamblu de caracteristici interne (proprii) distincte și consistente (acestea putând fi fizice sau umane) care îi conferă o anumită unitate semnificativă și care o distinge de zonele învecinate”.

Regiunea cuprinde o parte dintr-un teritoriu, delimitată după anumite criterii economice, administrative, geografice, sociale, culturale, istorice, ecologice care îi conferă o oarecare omogenitate și o particularizează în raport cu spațiul economic național.

- **Din punct de vedere politic**, termenul de regiune este utilizat uneori și în context transnațional. În teoria și practica dezvoltării regionale aspectele transnaționale ale noțiunii de regiune pot să apară în legătură cu programele de dezvoltare economică transfrontaliere.
- **Din perspectivă practică** regiunea presupune o anumită delimitare administrativă, care poate face ca regiunile de dezvoltare să coincidă sau nu cu unitățile administrativ teritoriale.

Se poate aprecia că termenul „regiune” are un sens diferit în **dependență de contextul discuției:**

- ✓ din perspectivă globală, înseamnă aria geografică care include mai multe state (Regiunea Balcanilor, Regiunea Orientului Apropiat, etc.).
- ✓ alteori, termenul este folosit pentru asocierea regiunilor țărilor vecine, constituită în vederea atingerii unuia sau mai multor obiective și interese comune (Euro - regiuni).
- ✓ din perspectiva politicii dezvoltării regionale, **regiunea este o zonă în interiorul țării, omogenă geografic, cu trăsături comune sau similare a tradițiilor, culturii, caracteristicilor etnice.**